

Saksframlegg

VIRKEMIDLER FOR ØKT DELTAKELSE OG UTBYTTE FOR MINORITETSPRÅKLIGE BARN I BARNEHAGE

Arkivsaksnr.: 04/01988

Forslag til innstilling:

- 1. Bystyret slutter seg til de fremlagte planene for å rekruttere minoritetsspråklige barn til barnehagene i Trondheim.**
- 2. Det startes et forsøk med tilbud om gratis språktreningstilbud i barnehage, som beskrevet i saken.**
- 3. Bystyret tar plan for kvalitetsutvikling av tilbudet til orientering.**
- 4. Kostnadene til de ulike virkemidlene dekkes innenfor barnehagerammen og statstilskudd til formålet.**
- 5. Rådmannen fordeler de økonomiske ressursene mellom de ulike virkemidlene.**

1.Bakgrunn:

Bystyret behandlet i møte 19. 02. 2004 sak om barnehageplass for minoritetspråklige barn med følgende vedtak:

1. *Rådmannen bes utarbeide en helhetlig tiltaksplan for videreutvikling av tilbudet til minoritets språklige barn i førskolealder i tråd med forslagene i saken og innenfor de tilskuddsordninger og føringer som vil gjelde.*
2. *Planen framlegges for formannskapet og eventuelle kostnader dekkes innenfor bystyrets vedtatte ramme for barnehager 2004.*
3. *Rapport om arbeidet i fase 1. presenteres for bystyret før budsjettbehandlingen for 2005*
4. *I forbindelse med neste års budsjett bes rådmannen utrede muligheten for å igangsette forsøk med gratis tilbud til 4 og 5 åringer med minoritetsspråklig bakgrunn i form av en tidskonto med inntil 20 timer pr. uke. Ordningen skal evtuellet tre i kraft høsten 2005.*
5. *Rådmannen bes legge til rette for veiledning / støtte ordning for den enkelte morsmålsansvarlige i kommunen.*

I saken defineres minoritetspråklige barn slik:

Barn fra familier hvor begge foreldrene er minoritetsspråklige, med unntak av barn som har svensk, dansk eller engelsk som morsmål. Med økt arbeidsinnvandring og en lite homogen innvandrerbefolkning mener rådmannen det kan reises spørsmål om denne definisjonen av målgruppen er for åpen.

Tiltaksplan for videreutvikling av tilbudet måtte ses i sammenheng med nye tilskuddsordninger, og derfor foreligger den ikke før nå. Den fremmes som en del av denne saken i stedet for eget framlegg til formannskapet. Planen inneholder også svar på vedtakets punkt 5 om veiledning av morsmålsansvarlige.

Bystyrets vedtak forelå tett oppunder søknadsfristen for hovedopptaket til barnehager for 2004.

Rådmannen har arbeidet tett på barnehagene etter bystyrevedtaket. Økte rekrutteringstiltak viser seg allerede å ha gitt resultater. Eventuell effekt av disse opp mot virkemiddelet gratis plass, kan derfor rådmannen ikke presentere i år.

Det er gjennomført en omfattende diskusjon med barnehagestyrene, som er innstilt på å ta et stort ansvar for problemstillingen. Den økende barnehagedeltakelsen for målgruppen som vi nå registrerer viser barnehagelederne har tatt tak.

Situasjonen er også drøftet med representanter for innvandremiljøene, som er innstilt på å bidra positivt til økt deltakelse.

Rådmannen foreslår tiltak innenfor de begrensninger som gjelder for den kommunale økonomien og de nye mulighetene som statlig tilskuddsordning gir.

2. Statlige føringer

2.1 Lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere fra 1.sept. 2004

I formannskapets vedtak, dat. 15. 06.04, om Trondheim kommunes iverksetting av ny lov, står blant annet:

Trondheim kommune

”Deltakere med barn i førskolealder tilbys barnehageplass og deltakere med introduksjonsstønad eller økonomisk sosialhjelp som enten er enslige forsørgere, par med introduksjonsstønad eller par som har kombinasjon av introduksjonsstønad og økonomisk sosialhjelp, får betalingsfritak for barnehagekontingenten i et omfang som tilsvarende omfanget av aktiviteter i programmet”

2.2 Strategiplan fra Utdannings- og forskningsdepartementet: Likeverdig utdanning i praksis!

Planen omhandler blant annet strategi for bedre læring og større deltakelse av språklige minoriteter i barnehage, skole og utdanning 2004 –2009. For førskolebarn skal økt barnehagedeltakelse og helhetlige tjenestetilbud der barnehage, helsestasjon, skole og norskopplæring for foreldre ses i sammenheng. Endret tilskuddsordning til språkstimulering i barnehage er et av de statlige virkemidlene.

2.3 Nytt statlig tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetspråklige barn i førskolealder
Stortinget har vedtatt at øremerket tilskudd til tospråklig assistanse skal avvikles fra og med 1. august 2004. Den gamle tilskuddsordningen har vært for lite fleksibel for lokale variasjoner og behov. I tillegg mener departementet at tilskuddet har nådd en for liten andel av minoritetspråklige barn i barnehagen. Den nye tilskuddsordningen med virkning fra 1. august gir kommunene større frihet med hensyn til hvordan og hvor de vil tilby språkstimuleringen. Tilskuddet skal nyttes til språkstimuleringstiltak og kan også nyttes til tiltak for barn som ikke har barnehageplass. Tilskuddets innretning gir kommunene større fleksibilitet til å skreddersy tiltak ut fra lokale behov.

3. Barnehagetilbudet til minoritetsspråklige barn

3.1. Generelt om dagens situasjon

Årsmelding for 2003 viser 301 minoritetsspråklige barn i barnehager, mens det høsten 2004 er registrert 325 barn. Tallene viser at ca. 155 4 og 5 åringer pr.oktober har ulike tilbud i ordinære barnehager. På grunnlag av tall fra grunnskoledata, GSI-statistikk, beregner vi det totale antall barn på disse to alderstrinnene som dette gjelder til ca. 250, og gruppen er slik sammensatt:

- * noen går i barnehage, og har fått plass ut fra vanlig søknad, eller ut fra prioritet,
- * noen oppsøker åpne barnehager og barneklubber uten registrering,
- * noen har fått tilbud om plass som foreldrene ikke har tatt i mot,
- * noen har ingen tilbud, og er heller ikke registrert som søkere til vanlige barnehager.
- * mange er hjemme med små barn pga. kontantstøtten.

Barnehagene har erfart at mange familier ikke påberoper seg fortrinnsrett ved søknad til barnehage fordi de ikke kjenner det kommunale systemet med prioritering av søkere. Manglende kjennskap til betydningen av gå i barnehage før skolestart kan også være avgjørende.

34 barnehager søkte i høst om ressurser til språkstimulering for minoritetsspråklige (2 private)
42 barnehager har barn med minoritetsspråklig bakgrunn. (komm.og private med samarbeidsavtale)
7 barnehager har tospråklige assistenter i faste stillinger i grunnbemanningen.

Det er fortsatt registrert en lavere barnehagedeltakelse for barn med minoritetsspråklig bakgrunn enn for etnisk norske barn, selv om vi ser at andelen 4 og 5 åringer nå er kommet opp i 62%. En del barn kommer derfor til skolen uten å ha et funksjonelt norsk språk før skolestart.

3.2 Dalsenget barnehage –Tilbud til deltakere i introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere

Ved Dalsenget barnehage får foreldre som er deltagere i introduksjonsprogrammet barnehageplass. Det gis betalingsfritak for barnehageplassen fra 1.9.2004, som en del av ny lov om introduksjonsordning for nyankomne innvandrere. Avdelingen har plass til 22 barn i alderen 1 - 6 år. Barna kan være i avdelingen inntil ett år og skal deretter over i det ordinære barnehetilbudet. Tilbudet ved Dalsenget skal ikke være til hinder for at barnehageplass like gjerne kan gis i ordinær barnehage.

Driften ved mottaksavdelingen finansieres gjennom ordinært statstilskudd og eget statlig tilskudd til barnehager for nyankomne flyktnings barn. I tillegg gis driftstøtte fra kommunale flyktningemidler.

3.3 Åpen barnehage og barneklubber

Alle bydelene har åpne barnehager, og noen har også barneklubber.

Disse tilbudene er gratis. Åpen barnehage kan ha språktrening for barn og foreldre. Ved å tilsette personale med minoritetsspråklig bakgrunn i noen av disse tilbudene vil sannsynligvis flere innvandrerfamilier komme med barna sine.

De åpne barnehagene er gode møteplasser for å lære norsk og få informasjon om betydningen av barnehage. I oktober starter Brinken barnehage en ny åpen barnehageavdeling med 30 plasser ved asylmottaket på Sandmoen. Tilbudet skal være åpent 4 timer pr. dag, 4 dager i uken, også for familier i nærområdet. Mange av barnefamiliene i asylmottaket vil få bosetting i Trondheim. Tilbudet vil omfatte språktrening i norsk.

3.4 Språkstimuleringsstilbud/språkgrupper i ordinære barnehager

Kolstad barnehage gir barnehageplass til 27 innvandrerfamilier. Denne barnehagen prøver nå ut et språkstimuleringsprogram for 4 og 5 åringer i barnehagen, 6 timer pr. uke, med faste ukentlige språkkøter og timeplan, der norske og minoritetsspråklige barn deltar på tvers av avdelinger og alder. Barnas språkferdigheter testes og gruppene settes sammen etter ferdighetsnivå i norsk. Gruppene ledes av førskolelærer og tospråklig assistent. Foreldre er velkommen til å være tilstede. Denne barnehagen opplever økende søkning av minoritetsspråklige familier på grunn av språkprogrammet.

Slike språktreningsprogrammer kan være en forsiktig start på et fremtidig barnehetilbud. Det er økende etterspørsel etter plasser i denne barnehagen fra minoritetsspråklige familier på grunn av den systematiske språkstimuleringen. Erfaringer herfra kan eventuelt benyttes når det gjelder utforming og organisering av språkopplæringen.

3.5 Generell satsing på språkstimulering i barnehagene

Barnehageplass kan være et godt tiltak for å lære norsk. Har barnehagen store grupper med innvandrerbarn er tilbudet alene ikke noen garanti for god språkutvikling. Skal barna også lære norsk i barnehagen må tilbudet inneholde systematisk språkstimulering

Rådmannen registrerer at de to siste årenes satsing på språkstimulering i barnehage har gitt barnehagene bredere kompetanse og flere metoder for systematisk arbeid, noe som ikke minst de minoritetsspråklige barna nå kan profitere på.

Barnehagene har stor motivasjon for å jobbe med språk og har idag kunnskaper om språktester og metoder for språkstimulering. Det er derfor et stort potensial for å få til mer systematisk arbeid. Satsing på språkstimulering og den nye statlige tilskuddsordningen som åpner for større handlingsrom i arbeidet, gir også inspirasjon til å tenke nytt om hva som bedre fremmer norskferdigheter i barnehagen.

Fagmiljøene diskuterer også hvordan barnehagene best kan nytte seg tospråklige assistenters kompetanse. Kravet til gode norskferdigheter fremheves i større grad enn før og morsmålstøtten skal nå i større grad hjelpe barnet til å lære norsk.

3.6 "KidSmart Early Learning program" Verdensomspennende dataprojekt for førskolebarn

IBM har invitert Trondheim til å søke om deltakelse i et prosjekt der IBM deler ut gratis PC`er tilpasset for bruk i barnehager. Målgruppen er barn som ellers ikke har naturlig tilgang til PC hjemme. Innvandrerbarn er omtalt spesielt. Trondheim søkte om deltakelse og fikk positivt svar i august. Vi får 7 PC`er som skal fordeles mellom 4 barnehager som har minoritetsspråklige barn. Prosjektet vil komme i gang over jul. Det skal prøves ut programvare innenfor språktrening. Prosjektet faller godt inn i kommunens satsing på bedre språkopplæring for førskolebarn. Rådmannen søker nå etter en datakyndig veileder og ser gjerne at dette kan være en tospråklig lærer fra en av mottakskolene.

4. Rekruttering gjennom informasjon

4.1 Introduksjonsprogrammet "Å bo og leve i Norge med små barn"

I kommunens introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger inngår nå (ferdig våren 2004) et 8 timers kurs for småbarnsforeldre. Kursopplegget er utarbeidet av Dalsenget barnehage i samarbeid med barnehager, helsestasjon og Kvalifiseringssenteret for innvandrere (KSI). Foreldrenes rolle i barnas språkutvikling og barnehagens betydning fremheves som støtte til barnas norskopplæring. Alle barnehager med minoritetsspråklige barn kan bruke dette programmet.

4.2 Aktivt informasjonsarbeid fra ulike enheter

Helsestasjonene møter alle familier med små barn.

Informasjon om ulike barnehage tilbud og språktreningsprogrammer må kvalitetssikres.

Sammen med barne- og familietjenestene er det påbegynt et arbeid for å se på hvordan slik informasjon kan utformes, og hvordan barnehagene kan komme inn på helsestasjonene med informasjon i tilknytning til 2 og 4 årskontroll.

Barnehager i bydeler med mange innvandrere kan også ha egne informasjonsmøter eller gå på hjemmebesøk til familier med 4 og 5 åringer som ikke søkes til barnehage.

Kvalifiseringssenteret for innvandrere og Senter for voksenopplæring må også følge opp med informasjon til sine deltakere. Sammen med miljøene dette angår vil rådmannen sette informasjonsarbeidet i system, slik at vi når ut til alle familier med 4 og 5 åringer med informasjon om ulike barnehage tilbud og språktreningsprogrammer.

Trondheim har 40 åpne barnehageavdelinger. Mange av dem ligger i områder med mange innvandrere.

Barnehagene foreslår å ansatte tospråklig personale i disse tilbudene slik Drammen har gjort med gode erfaringer. Kommer innvandrere til disse tilbudene, bør det gis informasjon om tilbud i ordinære barnehager og hjelp til å søke barnehageplass.

Åpne barnehager drives i dag kun basert på vanlige statlige driftssmidler. Merutgifter til styrking av personalet kan eventuelt dekkes av midler i henhold til den nye tilskuddsordningen til minoritetsspråklige barn.

5. Forsøk med gratis barnehage for å øke barnehagedeltakelse

5.1 Økonomiske ressurser

Høsten 2004 har Trondheim kommune mottatt ca. 1 mill kroner i statlig tilskudd til språkstimulering etter ny modell. Tilskuddet er fordelt etter søknad fra 34 barnehager - alle barnehager i Trondheim kunne søke:

Trondheim kommune

Fordeling:

- Ca. kr. 600.000,- til språkstimuleringstiltak, kompetanseheving, materiell og bøker
- Ca. kr. 400.000,- til tospråklige assistenter
- Ca. kr. 50.000,- til IBM/PC "Kid Smart Early Learning program". Prosjekt i 4 barnehager

Rådmannen har fordelt ressurser til alle barnehager som har søkt. Tildelingen omfatter også finansiering av tospråklige assistenter i faste stillinger i 7 barnehager.

Den nye tilskuddsordningen fungerer slik:

Antall minoritetsspråklige barn i barnehagene pr. 15. des. 2004 danner grunnlag for det tilskuddet kommunen får til språkstimulering i 2005. Oppstart i 2005 vil ikke utløse ressurser for nye minoritetsspråklige barn før i 2006.

Det antas at tilskuddet vil utgjøre ca. kr. 9.000 pr. barn årlig. Økonomisk sett vil det derfor ha stor betydning om Trondheim kan komme i gang med slike nye tilbud allerede fra desember 2004. Merutgifter til slike tiltak vil etter våre foreløpige beregninger kunne dekkes av språkstimuleringsmidler og statlig driftstilskudd.

Bruken av de statlige midlene for 2005 vil bli et resultat av de valg som ligger i denne saken. Rådmannen ønsker å benytte seg av den frihet som er gitt til lokal målretting av midlene og disponere dem til både rekrutteringstiltak og direkte bemanning.

I denne sammenheng må målgruppen være de 4 og 5 åringene som ikke har noe barnehagetilbud, hverken i vanlige barnehager, i åpne barnehager eller i språktreningsgrupper. Det må være foreldrene til denne gruppen vi må nå frem til og motivere til å søke om og til å ta imot tilbud om plass. Et tilbud om gratis barnehageplass kan være avgjørende for de familiene som ikke har søkt barnehageplass. Det knytter seg likevel noe usikkerhet til i hvilken grad dette vil være tilstrekkelig.

Rapporter fra barnehagene viser at ca. 20 % av de minoritetsspråklige barna i de ordinære barnehagene har full friplass. Dersom det skal utprøves forsøk med gratis barnehage for hele målgruppen, vil mange familier som nå klarer seg godt, også få fritak for deler av betalingen.

5. 2 Gratis barnehagetilbud til alle 4 og 5 åringene i ordinære barnehager - 20 timer pr. uke

I oktober 2004 er det registrert ca. 125 3 og 4 åringene med barnehageplass.

Disse vil utgjøre 4 og 5 åringene i barnehageåret 2005/2006.

Rådmannen forutsetter at disse barn fortsetter i barnehagen til høsten.

Dersom vi skal ha ambisjoner om å nå 80 % av de ca. 125 barna som i dag ikke har tilbud, vil det være behov for å gi tilbud til anslagsvis 100 nye barn. Barna kan identifiseres via folkeregister og ved samarbeid med ulike aktører. En tidskontoordning må i hovedsak tilpasses innenfor de oppholdskategorier som finnes og det er i seg selv rimelig fleksibelt.

Selv om det er grunn til å tro at kostnaden ikke er eneste hindringsfaktor, er det klart at vi gjennom et sånt tilbud vil nå nye barn. Dersom erfaringene er gode, vil de kunne bli ordinære brukere.

Prinsippet vil også måtte bety at de minoritetsfamilier som allerede bruker barnehagen, også vil måtte få betalingsfritak for 20 timer. Det vil være urimelig at et fulltidstilbud skal ha ordinær kostnad når korttidstilbudet er gratis.

De økonomiske utfordringene vil først og fremst dreie seg om tapt foreldrebetaling. Dette må beregnes

Trondheim kommune

både for de ca. 100 barna som nå har barnehageplass og som betaler full kontingent. I tillegg kommer 80 % av de ca. 125 barna som nå ikke har plass, ca. 100, totalt ca. 200 barn.

Tapt foreldrebetaling for ca. 200 minoritetsspråklige 4 og 5-åringer vil utgjøre ca. 1.3 mill kroner for høsten 2005, ca. 3 mill kroner på helårsbasis.

Rådmannen finner ikke rom for å anbefale denne inndekningen på et stramt budsjett for 2005.

Jeg har derfor utredet et annet gratistilbud.

5.3 Gratis språkstimuleringsgrupper på 6 –10 timer i barnehage

Ulike språkstimuleringsstilbud kan tilbys både i ordinære barnehager, i åpne barnehager, og i barneklubber. Tilbud på 6 – 10 timer pr. uke kan gis til faste tider, og barn uten barnehageplass kan delta. Slike tilbud kan være gratis, og kan finansieres innenfor barnehagebudsjettet gjennom ordinært statstilskudd til barnehager og det nye tilskuddet fra staten til språkstimulering. Dette kan løses ved å utnytte statstilskuddet til målrettet språktrening til nye barn i stedet for assistanse i avdelingene. De statlige ressursene prioriteres da mer mot nye barn enn mot kvalitetstiltak bare overfor de som har plass.

Denne modellen representerer også en kapasitetsøkning ved at disse korttidsplassene kommer i tillegg til ordinære barnehageplasser og kan organiseres innenfor barnehagens rammer ved å benytte ledige lokaler når barnegruppene er ute eller har faste turdager.

I språkgruppene kan noen av barnehagenes egne barn delta sammen med de minoritetsspråklige barna uten fast plass. Skal slike språkgrupper være gratis, vil noen av deltagerne med fast plass for så vidt betale for den ordinære plassen i barnehagen, mens minoritetsspråklige barn som kommer til språktrening noen timer pr. uke, får tilbudet gratis. Dette mener vi kan være akseptabelt dersom vi totalt sett kan få inkludert flere av de minoritetsspråklige og på sikt få dem inn på ordinær barnehageplass.

Flere barnehager ønsker å komme i gang med språkgrupper. Det planlegges 4 - 5 slike grupper for 5 åringer uten barnehageplass i områdene Saupstad, Kattem, Tiller og Lademoen /Voldsminde med oppstart fra januar 2005.

6. Helhetlig tiltaksplan for videreutvikling av tilbudet til minoritetsspråklige barn i førskolealder

Selve barnehageplassen i seg selv vil representere det grunnleggende i tilbudet til familiene. I tillegg må det satses på:

- systematisk språkstimulering
- veiledning og støtte til tospråklige assistenter
- kompetansetiltak overfor annet personale
- informasjon til foreldre/foresatte

Rådmannen ser nødvendigheten av at det sikres at helhetlig tjenestetilbud til disse familiene der barnehage, helsestasjon, skole og norskopplæring for foreldrene ses i sammenheng. Mange organisatoriske løsninger og planleggingsverktøy skal kunne gjøre dette arbeidet lettere framover.

Aktivitetsplanen følger som trykt vedlegg til saken.

7. Konklusjon

Målet er at alle minoritetsspråklige barn kan klare seg bedre i et norskspråklig miljø og ha erfaringer med å være sammen med etnisk norske barn før de begynner på skolen. Opphold i barnehage vurderes å være den sikreste strategien for å oppnå dette, i tillegg til at det er et godt pedagogisk tilbud generelt til barn i førskolealder.

Rådmannen finner at det er riktig å ta hensyn til at denne foreldregruppa i mindre grad ønsker barnehageplass enn etnisk norske foreldre.

Det tas sikte på et langt mer offensivt arbeid med å rekruttere disse barna til barnehagen, parallelt med at det utvikles alternative språktreningstilbud.

Det synes å være grunn til å tro at gratis tilbud ikke er tilstrekkelig virkemiddel og kanskje heller ikke det viktigste i alle sammenhenger. Sammen med øvrig innsats utvider det repertoaret som barnehagene og andre hjelpere kan spille på for å arbeide mot målet.

Gjennom ny tilskuddsordning etableres et kvalitativt bedre og mer målrettet tilbud til de barna som er i barnehage. Dette håper vi skal øke språkferdighetene og føre til at flere familier velger å benytte seg av tilbudet.

På bakgrunn av det som er lagt fram i saken foreslår rådmannen:

Alle minoritetsspråklige barn uten barnehageplass får tilbud om å lære norsk før skolestart i egne språktreningsgrupper eller ved tilbud i ordinær barnehage:

1. Det opprettes forsøk med språktreningsgrupper i barnehage med tilbud 6 –10 timer pr. uke
2. Tilbudet skal være gratis for minoritetsspråklige 4 og 5 åringer uten ordinær barnehageplass og finansieres ved statlige tilskudd
3. Alle familier med 4 og 5 åringer skal få informasjon om språktreningsgrupper, om barnehager og få råd/veiledning om hvordan søke barnehageplass
4. Det utformes en kompetanseplan for ansatte og for tospråklige assistenter om flerkulturelt arbeid og om betydningen av å lære norsk før skolestart
5. Arbeidet prosjektoorganiseres og finansieres innenfor Kvalitetsprogrammet for barnehager 2005 –2006
6. Organiseringen og innholdet i den tospråklige opplæringen gjennomgås våren 2005
7. Prosjektet evalueres etter 2 år med rapport til bystyret.

Rådmannen i Trondheim, 01.11.2004

Jorid Midtlyng
Kommunaldirektør

Bodil Øwre- Johnsen
rådgiver

Trondheim kommune

1 trykt vedlegg

Helhetlig tiltaksplan for videreutvikling av tilbudet til minoritetspråklige barn i førskolealder 2004 -2006

Rekrutteringstiltak	Fremdrift
Informasjon om barnehagesøknad på 4 årskontroller, i ordinære barnehager og i åpen barnehage 5åringer uten barnehageplass identifiseres Introduksjonsprogrammet "Å bo og leve i Norge med små barn"	Opplegg utarbeides innen 1.febr.05 Innen 1. desember 2004 Ferdigstilt. Formidles til barnehagene i byen
Nye språktreningsprogrammer	
Identifisere barnehager og bestemme antall språktreningsgrupper . Identifisere hvilke åpne barnehager som skal profilere seg mot innvandregruppene KidSmart, Early Learning Program, IBM Ringen, Voldsminde, Dalsenget og Nidarvoll barnehage skal delta. 7 PC-er fordeles	Bestemme hvilke barnehager innen 15.nov. 2004 Opprette inntil 50 nye plasser fra januar 2005 Øke andelen plasser for ca 100 nye 4 og 5 åringer fra barnehageåret 2005/2006 i ulike tilbud. Våren 2005 Oppstart januar 2005 Prosjektleder tilsettes i nov. 2004
Tospråklig assistenter	
- ordningen med tospråklige assistenter videreføres -krav til kompetanse utformes opplæring legges til rette sammen med skole - organiseringen av tospråkstøtten gjennomgås - det opprettes en personalansvarlig barnehage etter modell fra skole	Våren 2005 Fra barnehageåret 2005/2006
Kompetanseplan for ansatte i barnehage	
Innenfor Kvalitetsprogrammet for barnehagene 2005 –2008 beskrives kompetansetiltak for ansatte: -om betydningen av norskopplæring -om flerkulturell barnehage -om barn fra krigstruede områder –traumer - om "Introduksjonsprogrammet "Å bo og leve i Norge med små barn" Helse, barnehage, småskole og voksenopplæring deltar i felles opplæringstiltak Kurs og erfaringsutveksling om språktesting og språkstimulering - egen opplæringsplan for tospråklige assistenter	Temadag 26. okt. 130 påmeldte Kurstilbud våren 2005 Våren 2005 2005 – 2006